
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2012:4

Beslut om kyrkotillhörighet för medlem i utlandsförsamling

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2012:35 med förslag att kyrkostyrelsen ska återkomma med förslag till viss ändring i kyrkoordningen som medför att kyrkoherden i en utlandsförsamling får besluta om kyrkotillhörighet på samma sätt som kyrkoherdar i Sverige. Utskottet ansluter sig till motionärernas bedömning att kyrkoherdar i utlandsförsamlingar ska kunna besluta om kyrkotillhörighet men föreslår ett delvis ändrat uppdrag till kyrkostyrelsen. Det innebär avslag på motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:35.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2012:35 uppdra åt kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med förslag som medför att kyrkoherdar i utlandsförsamlingar får pröva frågor om kyrkotillhörighet på ett sätt som motsvarar vad som gäller för kyrkoherdar i Sverige.

Motionens förslag

Motion 2012:35 av Hans Ulfvebrand m.fl., Beslut om kyrkotillhörighet för medlem av utlandsförsamling

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med ett förslag om sådan ändring av 29 kap. 6 § kyrkoordningen att kyrkoherdar i en utlandsförsamling bemyndigas att fastställa kyrkotillhörighet på samma sätt som kyrkoherdar i territoriell eller icke-territoriell församling i Sverige.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2012:35 i Ln 2012:7y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Reglering i kyrkoordningen och tidigare lagstiftning

I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte konstaterade Centralstyrelsen att kyrkolagens sedan den 1 januari 1996 gällande bestämmelser om kyrkotillhörighet hade tillkommit efter långvariga diskussioner i frågor om dop och kyrkotillhörighet. Man menade att bestämmelserna om kyrkotillhörighet i huvudsak oförändrade borde föras över från kyrkolagen till kyrkoordningen. Redan av den anledningen att bestämmelserna bara hade funnits ett par år borde man avstå från

att utan särskilda skäl göra förändringar. Vidare anfördes att det saknades principiella skäl att ändra bestämmelserna. Dessa överväganden torde primärt ha gällt de mer grundläggande frågorna om relationen mellan dop och kyrkotillhörighet. De fick dock betydelse för alla bestämmelser rörande kyrkotillhörigheten. Det gjordes endast sådana ändringar som blev nödvändiga utifrån de nya rättsliga förutsättningarna.

I fråga om vem som beslutar om kyrkotillhörighet gjordes endast en mindre justering. Bestämmelserna finns i 29 kap. 6 §. Det är i de flesta fall kyrkoherden eller den präst i pastoratet som kyrkoherden ger ett sådant uppdrag som fattar beslut om kyrkotillhörighet. Huvudregeln innebär att det är kyrkoherden i folkbokföringsförsamlingen som prövar frågor om kyrkotillhörighet. För icke-territoriella församlingar gäller dock att kyrkoherden i en sådan församling prövar frågor om kyrkotillhörighet för den som vill och har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling. Det var på denna punkt det gjordes en viss justering i förhållande till tidigare bestämmelser. Det fanns enligt en särskild lag (1992:288) om medlemskap i icke-territoriella församlingar i sådana församlingar vad som kan kallas ett kyrkokommunalt medlemskap som inte var kopplat till medlemskap i Svenska kyrkan. Kyrkoherden i en icke-territoriell församling prövade frågor om kyrkotillhörighet för dem som var medlemmar i församlingen. Det är inte längre möjligt att vara medlem i en icke-territoriell församling utan att tillhöra Svenska kyrkan.

För den som inte är folkbokförd i Sverige beslutar kyrkostyrelsen i frågor om kyrkotillhörighet. Det motsvarar vad som gällde före kyrkoordningens tillkomst då Svenska kyrkans centralstyrelse beslutade i sådana ärenden. Centralstyrelsen fick den uppgiften när de nya bestämmelserna om dop och kyrkotillhörighet trädde i kraft den 1 januari 1996. Uppgiften att besluta var tidigare uppdelad. Pastor (i regel kyrkoherden) i den församling där den person vistades som ansökan eller anmälan om kyrkotillhörighet avsåg beslutade beträffande dem som befann sig i landet. För utlandssvenskar som fanns i andra länder beslutade svensk diplomat eller konsul som hade fått regeringens förordnande. Det var regeringen eller den myndighet som regeringen bestämde som beslutade i frågor om kyrkotillhörighet för personer som inte var svenska medborgare och inte heller bodde i Sverige. Den myndighet som regeringen gav rätten att fatta beslut i dessa ärenden var Uppsala domkapitel. Detta domkapitel hade även vissa andra uppgifter som avsåg utlandsförsamlingarna.

Medborgarskap och kyrkotillhörighet

Möjligheten för andra än svenska medborgare eller i Sverige bosatta utländska medborgare att tillhöra Svenska kyrkan gällde från den 1 januari 1980. Initiativet till den ändring i religionsfrihetslagens medlemskapsbestämmelser som möjliggjorde detta kom från kyrkomötet. Som skäl för detta angavs att det förekom att utlänningar som kommit i nära kontakt med en svensk utlandsförsamling ibland också ville bli medlemmar i Svenska kyrkan. Vidare framförde man att utländska medborgare som bott i Sverige och då tillhört Svenska kyrkan kunde vilja behålla sitt medlemskap även när de flyttade från Sverige.

Vid remissbehandlingen av kyrkoordningsförslaget skrev Ulrika Eleonora svenska församling i London i sitt yttrande att i framtiden "borde även icke svenska medborgare, som är medlemmar av en utlandsförsamling, kunna räknas som medlemmar av Svenska kyrkan". På denna punkt noterade Centralstyrelsen i kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte att en icke svensk medborgare som bor i ett annat land kan tillhöra Svenska kyrkan efter beslut av Centralstyrelsen. Styrelsen angav att frågan om "en förändring i fråga om tillhörigheten

för icke svenska medborgare som tillhör en utlandsförsamling får prövas när resultatet av utredningen om verksamheten bland svenskar utomlands föreligger". I det fortsatta arbetet har dock denna fråga inte spelat någon framträdande roll om den ens har uppmärksammats. De kyrkotillhörighetsfrågor som i första hand har tagits upp har gällt utlandssvenskar och sambandet mellan kyrkotillhörighet och församlingstillhörighet för dessa.

Vissa erfarenheter från kyrkokansliet

När man tidigare gjorde en genomgång fanns cirka 60 000 personer i kyrkobokföringen med uppgift om dop och/eller konfirmation men där man inte hade uppgift om tillhörigheten. Uppgifter om dessa personer finns bara hos kyrkostyrelsen. Församlingarna får om de söker på en sådan person uppgiften att personen saknas i centrala tillhörighetsregistret. Att det förhåller sig på detta sätt beror på att dessa personer hade flyttat från Sverige före den 1 juli 1991 och fortfarande bodde utomlands. För dem fick inte kyrkan uppgiften om kyrkotillhörighet när huvudmannaskapet för folkbokföringen övergick till skattemyndigheterna den 1 juli 1991. En person kan ha anmält utträde till "pastor" i annat land (ambassad eller konsulat) utan att kyrkan har fått veta det. Det är relativt många personer som vänt sig till kyrkokansliet med frågor om sin tillhörighet. De har då fått en blankett för "uppdatering av kyrkotillhörigheten" eftersom den som är svensk medborgare, både enligt religionsfrihetslagen och enligt kyrkoordningen, fortsätter att tillhöra kyrkan även när man bor utomlands. När personen har meddelat vad som gäller uppdateras kyrkobokföringen enligt vad personen själv meddelat. Det är alltså inte fråga om någon ny tillhörighet där personen anmäler inträde i Svenska kyrkan.

Om en person av ovan nämnd anledning inte finns som "tillhörig utvandrad" men Svenska kyrkan har uppgift om dop och/eller konfirmation och personen åter blir folkbokförd i Sverige så får den första församling där man blir folkbokförd meddelande om att uppgift om tillhörighet saknas. Församlingen ska skicka en förfrågan om vad som gäller till personen ifråga.

Det kan uppstå svårigheter om tillhörigheten inte finns i kyrkobokföringssystemet. Då ser inte den församling där man kan önska en begravning den uppgiften. I dessa fall måste det alltså ske en uppdatering av tillhörigheten i kyrkobokföringssystemet så att alla territoriella och icke-territoriella församlingar ser uppgiften att personen är tillhörig.

De redovisade förhållandena gäller naturligtvis en stor grupp personer som inte tillhör någon utlandsförsamling.

Mot bakgrund av det som här redovisats bör noteras skillnaden mellan att fastställa kyrkotillhörighet för den som egentligen tillhör Svenska kyrkan men inte är registrerad och att besluta om kyrkotillhörighet för den som inte sedan tidigare är medlem. I det sistnämnda fallet finns en särskild problematik beträffande "personnummerlösa" personer. För en sådan person kan inte någon församling se uppgiften om tillhörighet utan den finns bara hos kyrkostyrelsen i ett särskilt register. Om en sådan person skulle avlida och efterlevande önska begravningstjänst så ser alltså inte den församling där man önskar få gudstjänsten uppgiften om tillhörighet. Samma sak gäller om ett par som saknar personnummer vill vigas i Svenska kyrkans ordning. För den som är personnummerlös vet man inte heller medborgarskapet. Det finns inget system för att ha uppdaterade uppgifter om sådana personer. Det finns skäl som talar för att det behöver göras en bredare genomgång av regelsystemet för kyrkotillhörighet om man ska kunna hantera dessa frågor.

Läronämnden

Läronämnden har i sitt yttrande Ln 2012:7y konstaterat att den i motionen aktualiserade frågan inte har läromässiga implikationer.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Motionen 2012:35 bör avslås även om vi ställer oss bakom intentionen med motionen. Uppdraget till kyrkostyrelsen bör justeras så att styrelsen får ett mer öppet uppdrag att ta fram förslag som medför att kyrkoherdar i utlandsförsamlingar får pröva frågor om kyrkotillhörighet.

I likhet med motionärerna anser vi att det är angeläget att kyrkoherdar i utlandsförsamlingar kan pröva frågor om kyrkotillhörighet. Detta kan ses som ett fullföljande av den process som pågått under några år i syfte att tydligt inlemma Svenska kyrkan i utlandet i Svenska kyrkans reguljära organisation. Vi menar dock att det uppdrag som ska ges till kyrkostyrelsen bör formuleras något mer öppet än i motionen. Samtidigt råder ingen tvekan om det önskvärda slutresultatet. Vi ansluter oss alltså i sak till motionärernas önskemål. Eftersom vi inte helt kan ställa oss bakom beslutsförslaget i motionen föreslår vi att den avslås. De ändringar som vi har gjort i förslaget syftar till att göra uppdraget till kyrkostyrelsen något öppnare i fråga om vilka åtgärder som kan behöva vidtas. Vi menar att det krävs ett utredningsarbete som ur flera aspekter belyser den fråga som tas upp i motionen. Även om allt talar för att det behövs ändringar i 29 kap. 6 § i kyrkoordningen är detta kanske inte tillräckligt. Därför bör uppdraget inte vara för starkt fixerat vid en specifik ändring av kyrkoordningen.

Uppsala den 26 september 2012

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Kragh, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Rolf Forslin, Kerstin Björk, Staffan Holmgren, Suzanne Fredborg, Ingrid Borgström, Lars-Ivar Ericson, Hans Olof Andrén, Emma Hedlundh, Bertil Olsson, Karin Långström Vinge och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ronny Hansson, Jan Johansson, Roine Olsson, Christina Blomqvist, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Niklas Grahn, Maria Falk, Emma Thorén, Torbjörn Lindahl och Bertil Murray.

Biskop Tuulikki Koivunen Bylund har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkotillhörighet för medlem av utlandsförsamling

Läronämndens yttrande över motion 2012:35

Frågor om kyrkotillhörighet kan ha läromässiga implikationer. Motionen gäller huruvida beslut om kyrkotillhörighet för medlem av utlandsförsamling ska fattas av kyrkostyrelsen eller kyrkoherden i utlandsförsamlingen. Läronämnden konstaterar att denna fråga inte har läromässiga implikationer.

Uppsala den 22 augusti 2012

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Thomas Ekstrand, Eva Hamberg, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.